

Волюйко О. М. – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3723-5415>

Гендерні відмінності у ставленні до корупції в Україні та інших країнах

Метою статті є дослідження гендерних відмінностей у ставленні до корупції в Україні та інших країнах для подальшого використання отриманих результатів під час профілактики корупційних деліктів. У статті використано комплекс наукових методів, а саме: порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-логічний. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці українських та іноземних учених. Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній висвітлено погляди на гендерні відмінності у ставленні до корупції в Україні та в інших країнах, виявлено неоднозначні закономірності в цій сфері, а також сформульовано рекомендації щодо їх урахування в удосконаленні механізму протидії корупційним деліктам. За результатами здійсненого дослідження сформульовано такі висновки, що гендерні відмінності у ставленні до корупції в Україні та інших країнах є незначними. З огляду на це можна висловити припущення, що досягнення значних успіхів у протидії корупції виключно шляхом встановлення гендерної рівності на підприємствах, установах, організаціях є неможливим. Хоча збільшення частки жінок насамперед в органах державної влади та місцевого самоврядування, очевидно, матиме позитивний ефект у контексті протидії корупції, оскільки в такий спосіб можна підвищити ефективність і прозорість роботи органів державної влади. Водночас не можна виключити ймовірність того, що жінки, які негативно сприймають корупцію, обіймаючи певні посади, будуть змушені адаптуватися до системи корупційних відносин. Є певна залежність наявності чи відсутності гендерних відмінностей у сприйнятті корупції від проживання в певній країні, що зумовлює необхідність дослідження причин різного сприйняття корупції особами чоловічої та жіночої статей.

Ключові слова: гендер; стать; гендерна нерівність; корупція; корупційне кримінальне правопорушення.

Вступ

Аксіомою слід визнати той факт, що корупція є загрозою для будь-якого суспільства, оскільки руйнує основи державності, перешкоджає ефективному розвитку як суспільства загалом, так й окремих громадян. Корупція завдає шкоди різним видам суспільних відносин, зокрема у сфері економіки, політики, медицини, освіти, оборони тощо.

Учені в різних галузях знань систематично проводять дослідження, намагаючись пояснити причини корупційної поведінки з метою розроблення адекватних заходів протидії цьому соціально небезпечному явищу.

Не перебувають осторонь цієї проблематики і психологи. Протягом не одного століття вони намагаються пояснити причини й особливості корупційної поведінки. Однак «нині не існує універсальної теорії, яка надавала б можливість охопити всі детермінанти, які провокують корупцію» (Vozniuk, 2019, р. 13) або ж була спроможною пояснити особливості таких деліктів.

Психологи зауважують, що наявні певні відмінності в корупційній поведінці й ставленні до корупції суб'єктів різної статі. Виявлення та врахування особливостей такої закономірності має важливе значення для профілактики корупційних деліктів не лише в масштабах однієї держави, а й міжнародної спільноти.

Психологічні аспекти гендерних відмінностей у ставленні до корупції досліджували такі вчені, як: М. Агерберг, О. Азфар, В. Алтас, М. Баур, М. Брін, Н. Веллалаж, Л. Венгнеруд, Л. Гангадхаран, Г. Герасименко, Р. Гілландерс, Д. Дебскі, М. Джеттер, Н. Еркал, Л. Ечазу, В. Іверсен, Д. Ісарей, Ф. Йенсеніус, Л. Камерон, Я. Лі, П. Майтра, Д. Макнулі, С. Мосле, С. Найк, Ф. Рівас, А. Свамі, Р. Свенссон, О. Стеншота,

А. Сузукі, В. Фернандес, Б. Франк, А. Чаудхурі, Д. Чірілло, М. Шаррон, Д. Штадельманн, Г. Шульце та ін.

Їхній вклад у розроблення зазначеної проблеми є надзвичайно вагомим, однак чимало її аспектів потребують подальших наукових досліджень.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження гендерних відмінностей у ставленні до корупції в Україні й інших країнах для подальшого використання отриманих результатів під час профілактики корупційних деліктів.

Виклад основного матеріалу

Важливість дослідження ставлення членів суспільства до корупції зумовлена тим, що його результати дають змогу оцінити сприйняття цього явища в суспільстві (є воно позитивним чи негативним і якою мірою), рівень корумпованості органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ й організацій, зумовлюють необхідність і доцільність виявлення причин та умов, які цьому сприяють, а також надає можливість скоригувати заходи профілактики корупції в державі. Надзвичайно актуально це для України, адже як слушно зазначають вчені: «корупція була, є і, очевидно, буде (принаймні в найближчому майбутньому) однією з наймасштабніших і найглобальніших проблем в Україні. Попри те, що протягом останніх років ужито низку системних заходів протидії корупції, вона залишається поширеною в різних сферах суспільного життя українців» (Vozniuk, 2019, р. 44).

Українські й іноземні вчені доводять наявність певної відмінності у ставленні до корупції представників різної статі (Frank, & Schulze, 2000; Rivas, 2013; Stensöta, Wängnerud, & Svensson, 2015).

«Міжнародні дослідження виявили докази того, що жінки індивідуально частіше не схвалюють корупцію, ніж чоловіки» (Esarey, & Chirillo, 2013). Учені вважають, що «жінки в середньому менше корумповані, ніж чоловіки» (Agerberg, 2014). «Жінок рідше залучають до хабарництва, вони рідше погоджуються на хабарництво» (Swamy, Knack, Lee, & Azfar, 2001). «Жіноче несхвалення підкупу є сильнішим, ніж чоловіче, проте лише в країнах з демократичними інституціями» (Esarey, & Chirillo, 2013). Цікавим є той факт, що в юридичній літературі порушують питання про наявність третьої статті. Наприклад, учинення злочинів на підґрунті статевої приналежності найчастіше буде пов'язано саме з третьою статтю, оскільки деякі члени суспільства активно налаштовані проти осіб, які не відносять себе ні до чоловіків, ні до жінок, оскільки така поведінка підриває засади сімейного життя, негативно впливає на молодь (Vozniuk, 2019). Попри це, у контексті гендерних відмінностей у ставленні до корупції в цьому дослідженні, очевидно, варто керуватися наявністю двох статей – чоловічої та жіночої.

Результати опитування «Барометр світової корупції» (2016) засвідчують, що економічний розвиток, корупція та стан громадського здоров'я сприяє населення України як три найголовніші проблеми, якими має опікуватися уряд. В Україні 58 % респондентів-жінок і 52 % респондентів-чоловіків вважають корупцію однією з найголовніших проблем у власній країні. Для порівняння, у Молдові ці показники становлять 68 % і 67 %, у Грузії – 10 % і 13 %, Польщі – 14 % і 16 %, Білорусь – 15 % і 13 % (Herasymenko, 2020). Отже, рівень сприйняття корупції в Україні надзвичайно високий, порівняно з іншими країнами, крім Молдови. Водночас в Україні наявний більший розрив у відмінностях сприйняття корупції серед чоловіків і жінок, порівняно з іншими країнами.

Попри актуальність проблеми, Україна суттєво поступається іншим країнам регіону за оцінками успіхів уряду в подоланні корупції. Понад 80 % респондентів дослідження «Барометр світової корупції» 2016 року оцінили результати діяльності урядовців погано або дуже погано. В Україні це 86 % як для чоловіків, так і жінок. Для порівняння, успіхи уряду в подоланні корупції у власній країні оцінюють погано або дуже погано в Азербайджані 9 % жінок і 20 % чоловіків, Польщі – 21 % жінок і 34 % чоловіків, Естонії – 37 % жінок і 38 % чоловіків (Herasymenko, 2020). Отже, можна спостерігати відсутність в Україні будь-яких гендерних відмінностей у ставленні до цього питання. Натомість в окремих країнах спостерігаються значні гендерні відмінності.

У зв'язку із цим заслуговує на увагу твердження про те, що корупційні практики настільки глибоко вкоренилися в повсякденне життя населення, що сприймають громадяни як звичну норму, у ставленні суспільства до якої є консенсус (Herasymenko, 2020).

Дослідження сприйняття корупції, що проводить Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) 2015 року, засвідчує, що жінки порівняно толерантніші до корупції – найбільший розрив між чоловіками й жінками спостерігається в найстаршій віковій групі (60 років і старше). У цій групі неприйнятною вважають корупцію 42,4 % чоловіків і 38,1 % жінок.

У розрізі різних соціально-демографічних груп слід відзначити відчутно вищу готовність чоловіків до активних дій у протидії корупції. Зокрема, серед них більше готових повідомляти про випадки корупції, які стали їм відомі (48,0 % проти 43,5 % серед жінок), і готових долучитися до колективних протестів проти місцевих корупціонерів (47,8 % проти 42,1 % серед жінок).

Натомість щодо засудження корупційних дій ставлення чоловіків і жінок у певних аспектах однакове. Наприклад, 68 % як чоловіків, так і 68 % жінок вважають, що особи, які пропонують хабар, повинні нести таку саму відповідальність, як і ті, які його беруть. 94 % респондентів обох статей вважають, що корумповані чиновники повинні бути відсторонені від посади. Водночас твердження про те, що хабарництво є невід'ємною частиною українського менталітету, поділяє 67,9 % чоловіків і 65,6 % жінок ("Stan koruptsii", 2007, 2009, 2011, 2015).

Дослідження іноземних вчених засвідчує, що є певна залежність наявності чи відсутності гендерних відмінностей у сприйнятті корупції від країни. Наприклад, на підставі даних, зібраних в Австралії (Мельбурн), Індії (Делі), Індонезії (Джакарта) та Сінгапурі, вчені доводять, що, хоча жінки в Австралії менше терпимі до корупції, ніж чоловіки, в Індії, Індонезії та Сінгапурі суттєвих гендерних відмінностей не спостерігається (Alatas, Cameron, Chaudhuri, Erkal, & Gangadharan, 2009).

Наявність гендерних відмінностей у ставленні до корупції обумовлює питання про місце жінок в органах державної влади. Необхідно дослідити питання про можливість урахування гендерних особливостей корупційної поведінки в протидії корупційним деліктам.

Збільшення частки жінок у політиці регулярно пропагують як засіб зниження рівня корупції (Chaudhuri, Iversen, Jensenius, & Pushkar, 2020). Тому гендерні відмінності, виявлені в дослідженнях щодо корупції, спонукали політиків у різних країнах, що розвиваються, рекомендувати вищі показники участі жінок у політичних й економічних інституціях (Alatas, Cameron, Chaudhuri, Erkal, & Gangadharan, 2009).

Учені виявили, що жінки, які обіймають впливові посади, сприяють зниженню рівня корупції: жінки-власники пов'язані з нижчим рівнем хабарництва. Також корупцію розглядають як не таку глобальну проблему в компаніях, де жінки представлені у вищому керівництві (Breen, Gillanders, McNulty, & Suzuki, 2017). Участь жінок у політиці слід заохочувати не лише задля досягнення гендерної рівності, а й тому, що вона має позитивні зовнішні ефекти – негативний вплив на корупцію (Jha, & Sarangi, 2018).

Деякі автори виявили, що в органах місцевого самоврядування, де живе понад 50 тис. мешканців, присутність жінок у керівництві позитивно позначається на системі внутрішнього контролю, а також сприяє прозорості й ефективнішій боротьбі з корупцією (Gras-Gil, Moreno-Enguix, & Henández-Fernández, 2020).

Дослідники надають докази того, що присутність жінок у парламенті має причиновий та негативний вплив на корупцію, тоді як інші заходи участі жінок в економічній діяльності не мають жодного ефекту. Крім того, виявляється, що ця негативна залежність між

присутністю жінок в уряді та корупцією наявна в регіональному аналізі 17 європейських країн, що свідчить про те, що такий стан може бути обумовлений певними особливостями певної країни (Jha, & Sarangi, 2018). Можливо, країни з різним культурним походженням по-різному демонструють гендерні відмінності (Alatas, Cameron, Chaudhuri, Erkal, & Gangadharan, 2009).

З огляду на зазначене, слід дотримуватися індивідуального підходу в питаннях збільшення частки жінок в органах державної влади та політичному житті суспільства, оскільки такі заходи в різних країнах можуть дати різний ефект. Водночас слід встановити, чим обумовлена різниця гендерних відмінностей у ставленні до корупції в різних країнах.

Досліджуючи питання, чи викликають жінки на керівних посадах зниження рівня корупції та чи зберігається такий ефект з плином часу, учені встановили, що жінки-мери сприяють зниженню рівня корупції, але позитивний ефект із часом може слабшати. Використовуючи дані французьких муніципальних виборів і дані про ризики корупції майже за всіма муніципальними контрактами, укладеними в період з 2005-го до 2016 рік, науковці стверджують, що мери-жінки знижують корупційні ризики, однак вони також можуть адаптуватися до корумпованих мереж (Bauhr, & Charron, 2020).

Також обґрунтовують твердження, що «участь жінок в уряді лише зменшить корупцію у функціональних демократіях, де електорат, як правило, карає корумповану поведінку шляхом усунення з посади» (Esarey, & Chirillo, 2013).

Існують і протилежні думки з цього приводу. Дослідження деяких учених вказують на те, що просування жінок на посади високого рівня на основі їх вищої моралі – це непродумана презумпція, яка не підтримана емпірично (Wellalage, Fernandez, & Thrikawala, 2020). Збільшення участі жінок у суспільстві не пов'язане зі зниженням рівня корупції в тій самій країні (Debski, Jetter, Möhle, & Stadelmann, 2018). Корупція не пов'язана безпосередньо із часткою жінок у політиці й на ринку праці. Загалом результати окремих досліджень дають підстави стверджувати, що зосередження уваги виключно на кількості жінок у політиці й на робочому місці навряд чи може безпосередньо знизити рівень корупції. Водночас суттєвіше представництво жінок у публічній сфері може відіграти важливу роль у формуванні позитивних цінностей та переконань у суспільстві протягом тривалого часу. Наприклад, розширення участі жінок може в довгостроковій перспективі обмежити поширеність чоловічих цінностей у суспільстві, тим самим зменшуючи культурні особливості, що сприяють корумпованій поведінці. Так само представництво жінок може вплинути на формування політики загалом, що своєю чергою може вплинути на рівень корупції (Debski, Jetter, Möhle, & Stadelmann, 2018).

Хоча на підставі аналізу даних шостої хвилі (2010–2014) Всесвітнього опитування цінностей для Гани, Нігерії, Руанди, Південної Африки та Зімбабве дослідники встановили, що люди, які погоджуються з тим, що чоловіки є кращими політичними лідерами, ніж

жінки, незалежно від їхньої статі, частіше заявляють, що корупція виправдана. Висновки підтверджують аргумент, що корупція глибоко вкорінена в патріархальних структурах, на яких слід акцентувати увагу для досягнення як активнішої політичної участі жінок, так і нижчого рівня корупції (Merkle, & Wong, 2020).

Однак, навіть якщо таку гіпотезу буде підтверджено, то розширення представництва жінок в органах державної влади якщо і не знизить рівень корупції, то принаймні не завдасть жодної шкоди суспільству, а також сприятиме досягненню гендерної рівності чоловіків і жінок. Водночас має бути враховано певні застереження: дотримання гендерних вимог не повинно зашкодити професіоналізму представників органів державної влади. Якщо ж висунути гіпотезу буде доведено, то в такий спосіб можна підвищити ефективність і прозорість роботи органів державної влади.

Наукова новизна

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній висвітлено погляди на гендерні відмінності у ставленні до корупції в Україні та інших країнах, виявлено неоднозначні закономірності в цій сфері, а також сформульовано рекомендації щодо їх урахування для вдосконалення механізму протидії корупційним деліктам.

Висновки

Результати вивчення вітчизняних й іноземних досліджень засвідчили, що погляди на гендерні відмінності в ставленні до корупції є неоднозначними: є розробки, які підтверджують факт того, що жінки менше схильні до корупційних деліктів, однак інші заперечують це.

Гендерні відмінності щодо корупції можуть стосуватися таких фактів: 1) жінки більше не схвалюють корупцію, ніж чоловіки; 2) жінки менш корумповані, ніж чоловіки.

Гендерні відмінності в ставленні до корупції в Україні й інших країнах є незначними. З огляду на це можна висловити припущення, що досягнення значних успіхів у протидії корупції виключно шляхом встановлення гендерної рівності на підприємствах, установах, організаціях є неможливим. Хоча збільшення частки жінок насамперед в органах державної влади та місцевого самоврядування, очевидно, матиме позитивний ефект у контексті протидії корупції, оскільки в такий спосіб можна підвищити ефективність і прозорість роботи органів державної влади. Водночас не можна виключати ймовірність того, що жінки, які негативно сприймають корупцію, обіймаючи певні посади, будуть змушені адаптуватися до системи корупційних відносин. Є певна залежність наявності чи відсутності гендерних відмінностей у сприйнятті корупції від проживання в певній країні, що очевидно зумовлює необхідність дослідження причин різного сприйняття корупції особами чоловічої та жіночої статей.

REFERENCES

- Agerberg, M. (2014). Perspectives on Gender and Corruption. *The Quality of Governance Working Paper Series, University of Gothenburg, 14*.
- Alatas, V., Cameron, L., Chaudhuri, A., Erkal, N., & Gangadharan, L. (2009). Gender, Culture, and Corruption: Insights from an Experimental Analysis. *Southern Economic Journal, 75*(3), 663-680. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/27751409>.
- Bauhr, M., & Charron, N. (2020). Will women executives reduce corruption? Marginalization and network inclusion. *Comparative Political Studies, 54*(7), 1292-1322. doi: <https://doi.org/10.1177/0010414020970218>.
- Breen, M., Gillanders, R., McNulty, G., & Suzuki, A. (2017). Gender and Corruption in Business. *The Journal of Development Studies, 53*(9), 1486-1501. doi: 10.1080/00220388.2016.1234036.
- Chaudhuri, A., Iversen, V., Jensenius, F.R., & Pushkar, M. (2020). Time in Office and the Changing Gender Gap in Dishonesty: Evidence from Local Politics in India. *CESifo Working Paper, 8217*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3576294>.
- Debski, J., Jetter, M., Mösele, S., & Stadelmann, D. (2018). Gender and corruption: The neglected role of culture. *European Journal of Political Economy, 55*, 526-537. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2018.05.002>.
- Esarey, J., & Chirillo, G. (2013). "Fairer sex" or purity myth? Corruption, gender, and institutional context. *Politics & Gender, 9*(4), 361-389. doi: 10.1017/s1743923x13000378.
- Frank, B., & Schulze, G.G. (2000). Does economics make citizens corrupt?. *Journal of economic behavior & organization, 43*(1), 101-113. doi: [https://doi.org/10.1016/S0167-2681\(00\)00111-6](https://doi.org/10.1016/S0167-2681(00)00111-6).
- Gras-Gil, E., Moreno-Enguix, MdR, & Henández-Fernández, J. (2020). Gender systems and internal control systems in local governments in Spain. *Gender in Management, 35*(5), 463-480. doi: <https://doi.org/10.1108/GM-02-2019-0019>.
- Herasymenko, H. Koruptsiia ochyma zhinok ta cholovikiv [Corruption through the eyes of women and men]. *Doslidzhennia PROON v Ukraini, UNDP study in Ukraine*. Retrieved from https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/corruption_in_the_eyes_of_women_and_men.html [in Ukrainian].
- Jha, C.K., & Sarangi, S. (2018). Women and corruption: What positions must they hold to make a difference? *Journal of Economic Behavior & Organization, 151*, 219-233. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.03.021>.
- Merkle, O., & Wong, PH. (2020). It Is All about Power: Corruption, Patriarchy and the Political Participation of Women. M. Konte, N. Tirivayi (Eds.). *Women and Sustainable Human Development. Gender, Development and Social Change*. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-14935-2_20.
- Rivas, M.F. (2013). An experiment on corruption and gender. *Bulletin of Economic Research, 65*(1), 10-42. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8586.2012.00450.x>.
- Stan koruptsii v Ukraini. Porivnialnyi analiz zahalnonatsionalnykh doslidzhen [The state of corruption in Ukraine. Comparative analysis of national surveys]. (2007, 2009, 2011, 2015). (n.d.). *kiis.com.ua*. Retrieved from http://kiis.com.ua/materials/pr/20161602_corruption/Corruption%20in%20Ukraine%202015%20UKR.pdf [in Ukrainian].
- Stensöta, H., Wängnerud, L., & Svensson, R. (2015). Gender and corruption: The mediating power of institutional logics. *Governance, 28*(4), 475-496. doi: <https://doi.org/10.1111/gove.12120>.
- Swamy, A., Knack, S., Lee, Y., & Azfar, O. (2001). Gender and corruption. *Journal of development economics, 64*(1), 25-55. doi: [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(00\)00123-1](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(00)00123-1).
- Vozniuk, A.A. (2019). Psykholohichni teorii poiasnennia koruptsii [Psychological theories to explain corruption]. *Yurydychna psykholohiia, Legal psychology, 25*(2), 7-15. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7> [in Ukrainian].
- Vozniuk, A.A. (2019). Realni prychny top-koruptsii v Ukraini ta nerealni sposoby protydii yii [The real causes of top corruption in Ukraine and unrealistic ways to combat it]. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri, Realization of the state anti-corruption policy in the international dimension: Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference*. (vol. 1), (p. 44-47). V.V. Cherniei, S.D. Husariiev, S.S. Cherniavskiyi (et a. (Ed.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
- Vozniuk, A.A. (2019). Udoskonalennia obstavyn, yaki pomiakshuiut ta obtiazhuiut pokarannia, u konteksti realizatsii polozhen Stambul'skoi konventsii [Improving mitigating and aggravating circumstances in the context of the implementation of the provisions of the Istanbul Convention]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific herald of National Academy of Internal Affairs, 1*(110), 50-57. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.50> [in Ukrainian].
- Wellalage, N.H., Fernandez, V., & Thrikawala, S. (2020). Corruption and innovation in private firms: Does gender matter? *International Review of Financial Analysis, 70*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2020.101500>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Agerberg M. Perspectives on Gender and Corruption. *The Quality of Governance Working Paper Series, University of Gothenburg*. 2014. No. 14.
- Alatas V., Cameron L., Chaudhuri A., Erkal N., Gangadharan L. Gender, Culture, and Corruption: Insights from an Experimental Analysis. *Southern Economic Journal*. 2009. No. 75 (3). P. 663–680. URL: <http://www.jstor.org/stable/27751409>.
- Bauhr M., Charron N. Will women executives reduce corruption? Marginalization and network inclusion. *Comparative Political Studies*. 2020. Vol. 54. Issue 7. P. 1292–1322. doi: <https://doi.org/10.1177/0010414020970218>.
- Breen M., Gillanders R., McNulty G., Suzuki A. Gender and Corruption in Business. *The Journal of Development Studies*. 2017. No. 53 (9). P. 1486–1501. doi: 10.1080/00220388.2016.1234036.
- Chaudhuri A., Iversen V., Jensenius F. R., Pushkar M. Time in Office and the Changing Gender Gap in Dishonesty: Evidence from Local Politics in India. *CESifo Working Paper*. 2020. No. 8217. URL: <https://ssrn.com/abstract=3576294>.

- Debski J., Jetter M., Mösele S., Stadelmann D. Gender and corruption: The neglected role of culture. *European Journal of Political Economy*. 2018. No. 55. P. 526–537. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2018.05.002>.
- Esarey J., Chirillo G. «Fairer sex» or purity myth? Corruption, gender, and institutional context. *Politics & Gender*. 2013. No. 9 (4). P. 361–389. doi: 10.1017/s1743923x13000378.
- Frank B., Schulze G. G. Does economics make citizens corrupt?. *Journal of economic behavior & organization*. 2000. No. 43 (1). P. 101–113. doi: [https://doi.org/10.1016/S0167-2681\(00\)00111-6](https://doi.org/10.1016/S0167-2681(00)00111-6).
- Gras-Gil E., Moreno-Enguix MdR, Henández-Fernández J. Gender systems and internal control systems in local governments in Spain. *Gender in Management*. 2020. No. 35 (5). P. 463–480. doi: <https://doi.org/10.1108/GM-02-2019-0019>.
- Герасименко Г. Корупція очима жінок та чоловіків. *Дослідження ПРООН в Україні*. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/corruption_in_the_eyes_of_women_and_men.html.
- Jha C. K., Sarangi S. Women and corruption: What positions must they hold to make a difference? *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2018. No. 151. P. 219–233. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.03.021>.
- Merkle O., Wong PH. It Is All about Power: Corruption, Patriarchy and the Political Participation of Women / In: M. Konte, N. Tirivayi (Eds.). *Women and Sustainable Human Development. Gender, Development and Social Change*. 2020. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-14935-2_20.
- Rivas M. F. An experiment on corruption and gender. *Bulletin of Economic Research*. 2013. No. 65 (1). P. 10–42. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8586.2012.00450.x>.
- Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007, 2009, 2011 та 2015. URL: http://kiis.com.ua/materials/pr/20161602_corruption/Corruption%20in%20Ukraine%202015%20UKR.pdf.
- Stensöta H., Wängnerud L., Svensson R. Gender and corruption: The mediating power of institutional logics. *Governance*. 2015. No. 28 (4). P. 475–496. doi: <https://doi.org/10.1111/gove.12120>.
- Swamy A., Knack S., Lee Y., Azfar O. Gender and corruption. *Journal of development economics*. 2001. No. 64 (1). P. 25–55. doi: [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(00\)00123-1](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(00)00123-1).
- Вознюк А. А. Психологічні теорії пояснення корупції. *Юридична психологія*. 2019. № 25 (2). С. 7–15. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7>.
- Вознюк А. А. Реальні причини топ-корупції в Україні та нереальні способи протидії їй. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 44–47.
- Вознюк А. А. Удосконалення обставин, які пом'якшують та обтяжують покарання, у контексті реалізації положень Стамбульської конвенції. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (110). С. 50–57. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.50>.
- Wellalage N. H., Fernandez V., Thrikawala S. Corruption and innovation in private firms: Does gender matter? *International Review of Financial Analysis*. 2020. Vol. 70. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2020.101500>.

Стаття надійшла до редколегії 13.01.2021

Voluiko O. – Ph.D in Psychology, Senior Lecturer of the Department of Legal Psychology of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3723-5415>

Gender Differences in Attitudes Towards Corruption in Ukraine and Other Countries

The **purpose** of the article is to study gender differences in attitudes towards corruption in Ukraine and other countries for further use of the results obtained in the prevention of corruption offenses. The article uses a set of scientific **methods**, namely: comparative law, system-structural, formal-logical. The theoretical basis of the study are works of Ukrainian and foreign scientists. The **scientific novelty** of the article is that it highlights views on gender differences in attitudes to corruption in Ukraine and other countries, reveals ambiguous patterns in this area, and formulates recommendations for their consideration in improving the mechanism for combating corruption offenses. According to results of the study, following **conclusions** were drawn that gender differences in attitudes towards corruption in Ukraine and other countries are insignificant. In view of this, it can be assumed that it is impossible to achieve significant success in combating corruption solely by establishing gender equality in enterprises, institutions and organizations. Although the increase in share of women primarily in public authorities and local self-government will obviously have a positive effect in context of combating corruption, as it can increase the efficiency and transparency of public authorities. At the same time, it cannot be ruled out that women who have a negative perception of corruption in certain positions will be forced to adapt to the system of corrupt relations. There is a certain dependence of presence or absence of gender differences in the perception of corruption on the country, which obviously necessitates the study of reasons for different perceptions of corruption by men and women.

Keywords: gender; sex; gender inequality; corruption; corruption criminal offense.